

Czynniki rozwoju a inwestycje alternatywne – wyzwania podejścia zorientowanego terytorialnie

prof. dr hab. Paweł Churski

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA
WYDZIAŁ GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

Zakład Analizy Regionalnej
ul. Bogumiła Krygowskiego 10
61-680 POZNAŃ
POLAND

<https://www.wgseqp.amu.edu.pl>

**FOR
SED**

Nowe wyzwania polityki regionalnej
w kształtowaniu czynników rozwoju
społeczno-gospodarczego regionów
mniej rozwiniętych
Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)
www.forsed.amu.edu.pl

Plan wystąpienia

1. Wprowadzenie.
2. Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju.
3. Geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*.
4. Praktyka działań polityki spójności a *place-based policy*.
5. Inwestycje alternatywne a polityka spójności – wzmacnianie czynników rozwoju.
6. Wnioski i rekomendacje.

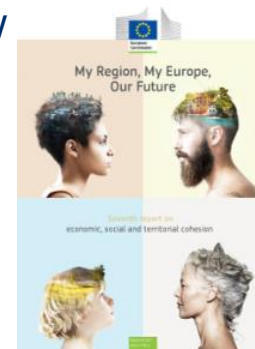
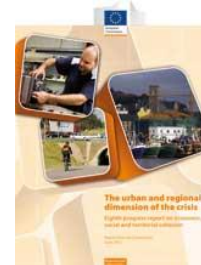
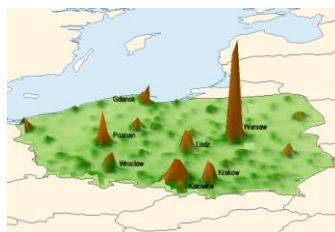
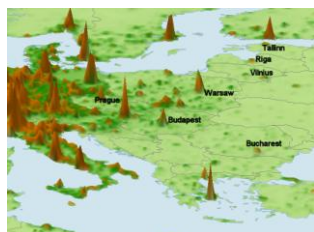
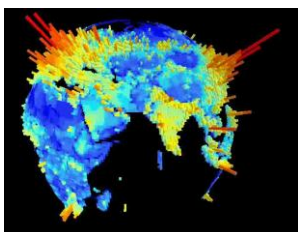

Wprowadzenie

Wprowadzenie

Współczesne prawidłowości procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, wbrew głośnym deklaracjom politycznym (Seventh Report..., 2017), wykazują **tendencje do pogłębiającej się dywergencji regionalnej**. Stanowi to dowód na niezadawalającą efektywność dotychczasowych działań polityki regionalnej oraz utrzymywanie się barier w osiągnięciu zróżnicowania poziomu i warunków życia akceptowalnego społecznie.

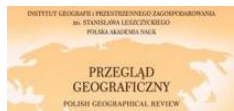

Wprowadzenie

Zewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju, wykazujące swoją **specyfikę** w różnych częściach świata, w tym w Europie Zachodniej oraz Europie Środkowo-Wschodniej, związane są z **długofalowymi przemianami systemów gospodarczych – megatrendami** (Naisbitt, 1982; Naisbitt, Naisbitt, 2016; Robert, 2014; Horváth, 2015; Salamin, 2016).

Churski P., Perdał R., Konecka-Szydłowska B., Herodowicz T., 2018. *Redefinicja czynników rozwoju regionalnego w świetle megatrendów społeczno-gospodarczych*. Studia Regionalne i Lokalne, 3(73)/2018, s. 70-97.

Konecka-Szydłowska B., Churski P., Perdał R., Herodowicz T., 2019. *Europejski kontekst wpływu współczesnych megatrendów na rozwój społeczno-gospodarczy. Ujęcie syntetyczne*. Przegląd Geograficzny [w druku]

Churski P., Perdał R., Konecka-Szydłowska B., Herodowicz T., 2018. *Współczesne wyzwania przemian czynników rozwoju regionalnego w warunkach podejścia zorientowanego terytorialnie*. Working Papers of FORSED Project, 03/2018, <http://forsed.amu.edu.pl/wpapers.php>

Wprowadzenie

TRANSFORMACJA

poprawa efektywności gospodarek oraz zakresu i siły powiązań

Europa Zachodnia
transformacja
globalizacyjna i integracyjna

Europa Środkowo-Wschodnia
transformacja
systemowa

proces głębokich zmian gospodarczych i społecznych związany z przejściem między cywilizacjami, w krajach Europy Środkowo-Wschodniej proces demokratyzacji i przejścia od gospodarki sterowanej centralnie do wolnorynkowej (*Rychard 1993, Pajestka 1994, Gorzelak 1995, Strykiewicz 1999, Gomułka 2014*).

POSTMODERNIZACJA

kapitalizm kognitywny - polaryzacja – wzrost współzależności

Europa Zachodnia
intensywne przemiany w kierunku
elastycznej gospodarki i akumulacji

Europa Środkowo-Wschodnia
imitacja rozwiązań EZ zależna od
modelu transformacji

„późna logika kapitalizmu”, procesy wyłaniania się nowych struktur i form społecznych, gospodarczych, politycznych i kulturowych, zasadniczo różnych od tych, ukształtowanych w tzw. fazie modernizacji społeczeństw zachodnich (*Soja 1989, Harvey 1990, Jameson 1992, Chojnicki i Czyż 2004*).

(Konecka-Szydłowska i inni, 2019)

Wprowadzenie

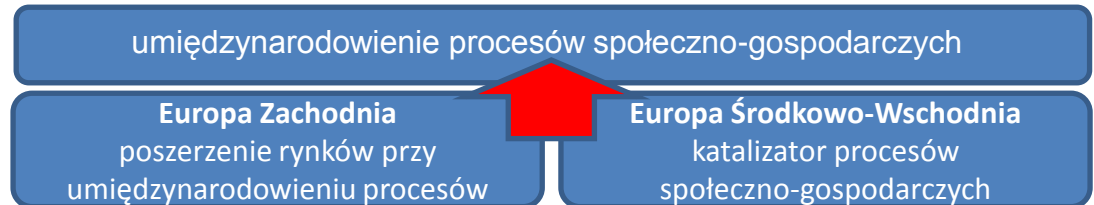
INTEGRACJA GOSPODARCZA

proces zmian w strukturze ekonomicznej danej grupy krajów prowadzący do **wytwarzania się jednolitej struktury ekonomicznej** i w oparciu o nią jednolitego organizmu gospodarczego (*Balassa 1967; Machlup 1977; Lawrence 1997; Hosny 2013; Marinov 2014*)

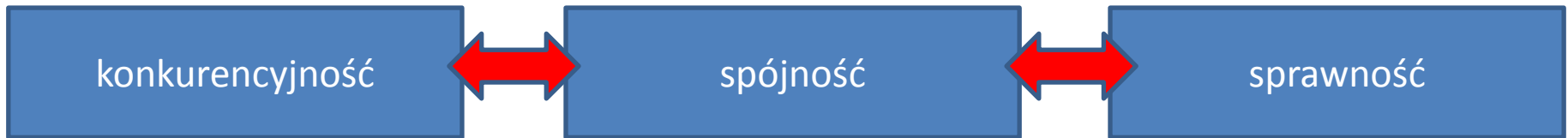
GLOBALIZACJA

proces **wzrostu współzależności rynków i produkcji** w większości krajów świata poprzez handel, międzynarodowe przepływy kapitału oraz technologii; co prowadzi do ukształtowania się międzynarodowego podziału pracy i specjalizacji (*Robertson 1985, Gwiazda 1998, Lubbe 2010*)

(Konecka-Szydłowska i inni, 2019)

CZYNNIKI ROZWOJU REGIONALNEGO

Czynniki rozwoju wymagają **przemyslenia (rethinking)** zmieniając swój zakres, sposób interpretacji, mechanizm oddziaływania oraz istotnie różnicują się w przestrzeni

(Churski i inni, 2018)

wzrost ekonomiczny

rozwój społeczny

Rozwój społeczno-ekonomiczny

kapitał terytorialny

resilience

terytorialnie zróżnicowane zasoby relacyjne i uwarunkowania instytucjonalne kształtujące wrażliwość i odporność na negatywne efekty globalizacji kryzysów

transformacja

postmodernizacja

integracja

globalizacja

REDEFINICJA CZYNNIKÓW ROZWOJU REGIONALNEGO

(Churski i inni, 2019)

Wprowadzenie

Cel analizy

- Określenie możliwości wykorzystania inwestycji alternatywnych w działaniach interwencyjnych w podejściu zorientowanym terytorialnie (*place-based policy*), w kontekście wzmacniania czynników rozwoju regionalnego.

Etapy analizy

- inwestycje alternatywne w procesie rozwoju.
- geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*.
- praktyka działań polityki spójności a *place-based policy*.
- wyzwania interwencji polityki spójności w podejściu *place-based policy* – wzmacnianie czynników rozwoju tworzących warunki dla inwestycji alternatywnych.

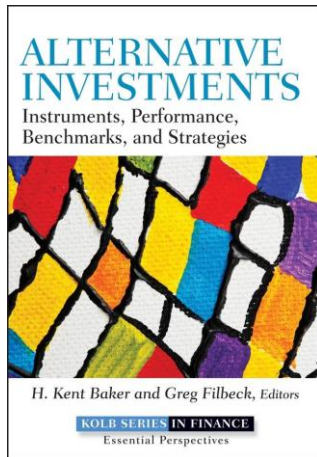

Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju

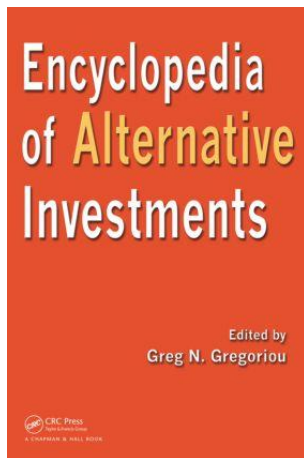

Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju

H. Kent Baker and Greg Filbeck (2013). Alternative Investments: Instruments, Performance, Benchmarks and Strategies. John Wiley & Sons. ISBN 978-1-118-24112-7.

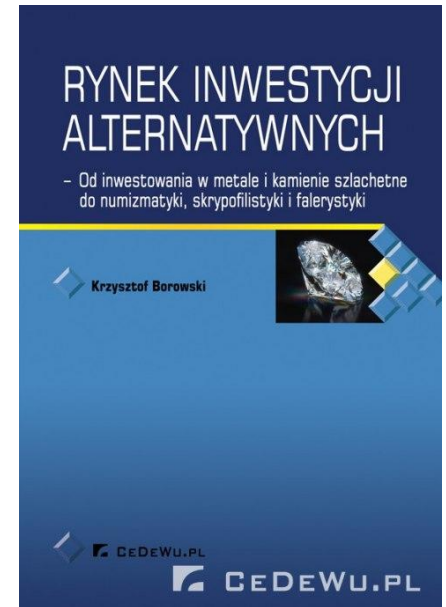
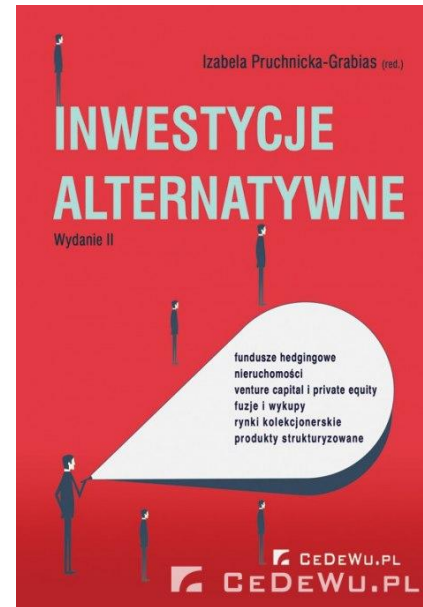
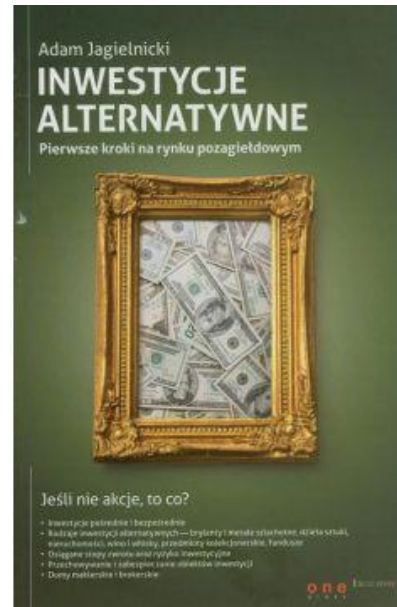
G. N. Gregoriou (ed.) (2008). Encyclopedia of Alternative Investments. Routledge. Taylor & Francis Group ISBN 978-0-429-144356

Special Issue (2019): Alternative investment and entrepreneurship: Powering the social economy

Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju

Inwestycje alternatywne to formy lokowania kapitału, których **nie zalicza się do kategorii klasycznych**, charakteryzujące się **niskim związkiem z instrumentami rynków finansowych**.

Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju

Do zróżnicowanego katalogu inwestycji alternatywnych zalicza się:

- **nieruchomości** - domy, mieszkania, grunty, nieruchomości komercyjne np. condo hotel,
- **fundusze** – hedgingowe, private equity, nieruchomości, fundusze funduszy, surowcowe
- **surowce** – metale szlachetne (złoto, srebro, platyna, pallad i inne), surowce rolne, metale przemysłowe, surowce energetyczne
- **dzieła sztuki** – malarstwo, fotografia, grafika, rysunek, rzeźba, antyki,
- **przedmioty kolekcjonerskie** – monety, znaczki pocztowe, samochody zabytkowe i specjalne, komiksy, pióra, pamiątki historyczne, autografy znanych osobistości, starodruki, instrumenty muzyczne,
 - ✓ **kamienie szlachetne** - diament, korund (rubin, szafir), beryl (szmaragd, akwamaryn, morganit),
 - ✓ **alkohole** – wina, szkocka whisky.

Inwestycje alternatywne w procesie rozwoju

Inwestycje alternatywne charakteryzują następujące cechy:

- aktywa fizycznie istniejące,
- długi horyzont inwestycyjny (5-7 lat),
- niska płynność,
- trudność w ustaleniu wartości rynkowej,
- ograniczenia w dostępie do informacji,
- wymagają specjalistycznej wiedzy lub skorzystania z usług doradczych,
- ograniczenia w swobodnym przepływie (ograniczenia prawne),
- problem z przechowywaniem i bezpieczeństwem aktywów (dodatkowe koszty dla inwestora),
- występowanie zmiennych trendów – mogą wystąpić okresowe wahania popytu na dany rodzaj dóbr,
- występowanie inwestorów, którzy nie są nastawieni wyłącznie na zysk.

Cechy zachęcające

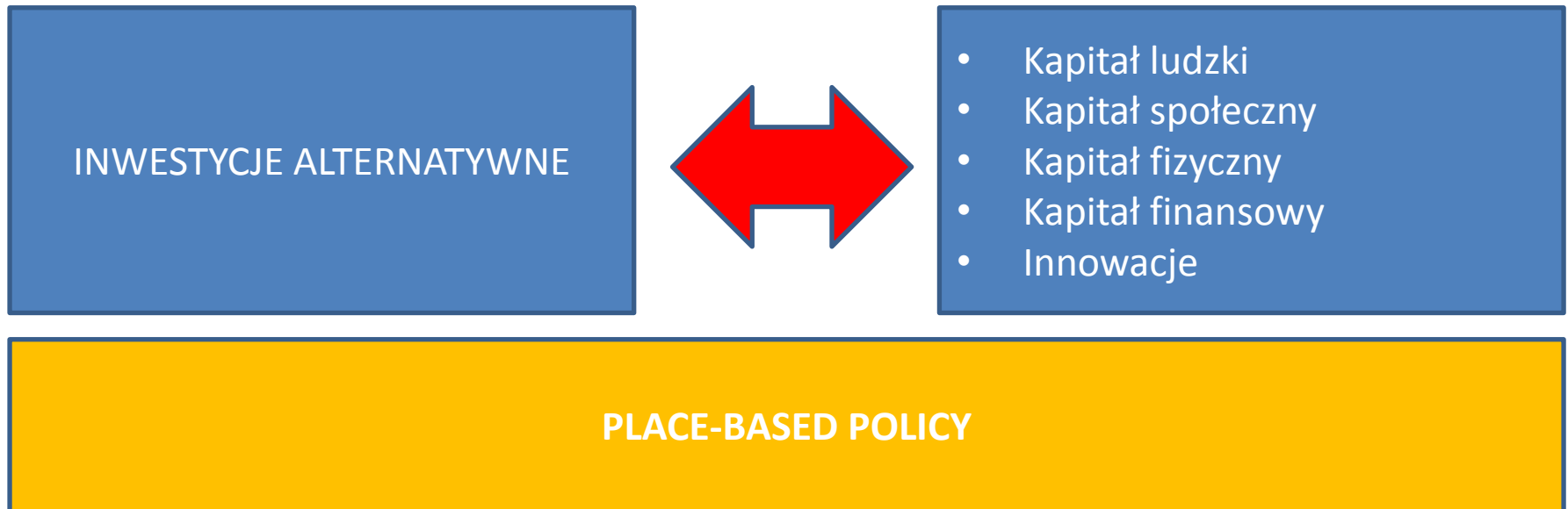
- wysoka stopa zwrotu
- dywersyfikacja
- odporność, w tym na inflację
- ujemna lub zerowa korelacja

Cechy zniechęcające

- wysokie koszty
- trudności w zrozumieniu
- brak regulacji
- mała płynność
- brak regularnych zysków

Czynnik rozwoju regionalnego to składnik, własność lub zdarzenie oddziałujące na zmiany stanu regionu tj. wywierające wpływ na jego rozwój społeczno-ekonomiczny, które zlokalizowane jest albo w jego granicach stanowiąc endogeniczną determinantę rozwoju albo w jego otoczeniu stanowiąc egzogeniczną przyczynę zmian rozwojowych zachodzących w regionie.

Geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*

TERYTORYALNA SKŁADOWA ROZWOJU

Koncepcja regionu

Heberston, 1905; Hettner, 1927;
Hartshorne, 1956, 1959; Whittlesey, 1954

Koncepcja biegunów wzrostu Koncepcja rdzeni i peryferiów

Perroux, 1955; Isard, 1960; Friedmann, Alonso,
1964; Boudeville, 1964, 1972; Paelinck, 1965;
Friedmann, 1967

Koncepcja dyfuzji

Ratzel, 1891;
Rogers, 1962;
Hägerstrand, 1951; 1952; 1967;

Środowisko innowacyjne *innovative milieu*

Aydalot, 1976

Zakorzenie *embeddedness*

Polanyi, 1944; Granovetter, 1985; Aydalot,
1986; Ratti i inni, 1997; Crevoisier 2004;
Cook i inni, 2005; Granovetter, 2005

Kapitał Terytorialny *territorial capital*

Camagni, 2008; Van der Ploeg i inni, 2008; Ventrua, 2008; Capello i inni, 2010; Berti, 2011; Camagni, Capello, 2013; Fratesi, Perucca, 2014

José Villaverde (2006, p. 131) „...*space plays a significant role in the process of economic growth and convergence...*”

❑ NOWA TEORIA WZROSTU ENDOGENICZNEGO

szeroko rozumiany
kapitał endogeniczny

learning by doing - knowledge

poziom technologiczny
innowacje

inwestycje lokalne - interwencja

wolny handel
migracje

efekty aglomeracji - spillovers

❑ NOWA GEOGRAFIA EKONOMICZNA

heterogeniczność przestrzeni

przewagi komparatywne

endogeniczne siły aglomeracyjne

zewnętrzne korzyści
skali i zakresu

koszty pokonania
oporu przestrzeni

polaryzacja - dyfuzja
autarkia - zależność

❑ NOWA EKONOMIA INSTYTUCJONALNA

rozwój instytucjonalny

normy prawne i obyczajowe
jakość kapitału społecznego

instytucjonalizacja rozwoju

wyposażenie instytucjonalne

resilience vs. path dependence

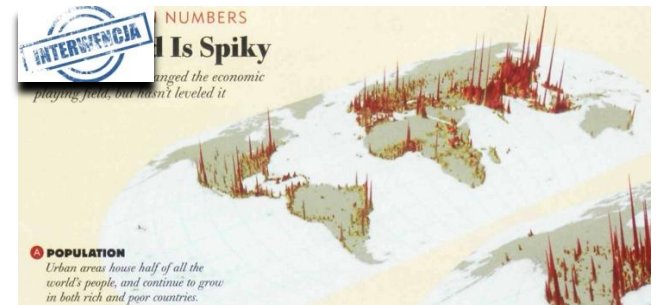
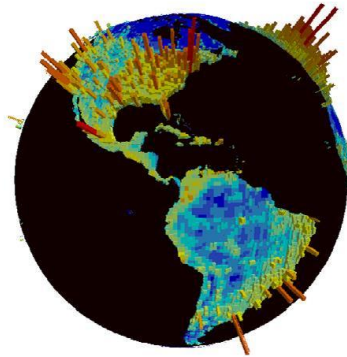
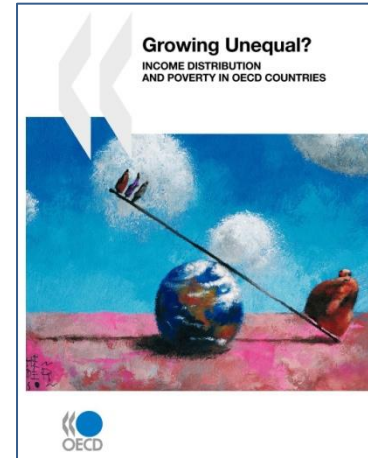
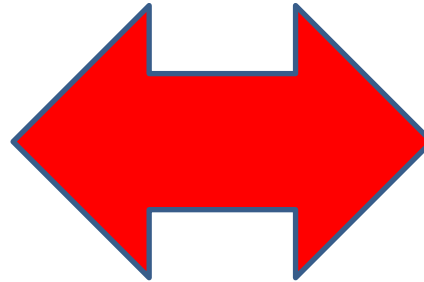
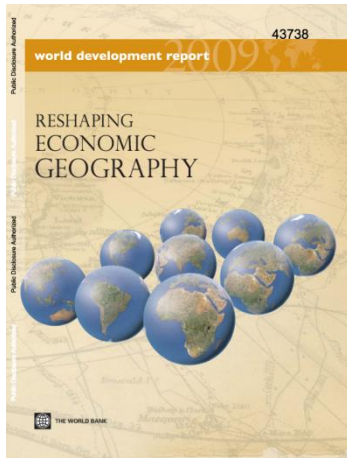
ciągła adaptacja vs. lock in

Geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*

place-neutral approach

place-based approach

Geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*

Efekty aglomeracji (*agglomeration economies*), w rozumieniu Marshalla (1890), wzmocnienie poprzez zróżnicowane mechanizmy usystematyzowane przez Duranton jako naturalne, pozytywne i zapewniające

„sharing, matching and learning”

Duranton i Puga (2004)

Efekty sieciowe (*networks effects*) zakładające rosnącą użyteczność zasobów determinowanej zachowaniami pretendencji

„diffusion”

Amin (1999), Farole i inni (2011), Rodríguez-Pose (2013), Rodríguez-Pose, Garcilazo (2015)

Przepływy wiedzy (*knowledge spillover*) identyfikowane jako szczególnie istotne kognitywnego (Harvey, 1990; Boutang, 2012), którym sprzyja rozpatrywana szerokość działań wzmocniających poprzez dostosowane terytorialnie interwencje sprzyjające potencjalnymi zasobami

„proximity”

Capello (2014)

Niedopasowania przestrzenne (*spatial mismatch*) wskazujące na potrzebę przemiany społeczno-ekonomiczne skutkujące w przestrzeni niedostosowaniem zarówno w odniesieniu do lokalizacji, jak również charakteru

„flexibility”

Wilson (1987), Gobillon i inni (1987), Dujardin i inni (1998), Åslund i inni (2010)

Czynniki lokalizacji działalności gospodarczych (*industry localization*) bazujące na 1955; Isard, 1960; Friedmann, Alonso, 1964; Friedmann, 1967; Boudeville, 1964 rozwojowych zwracając uwagę na szczególne znaczenie nowych form organizacji innowacji, parki naukowo-technologiczne, itp. (Porter 1990; 20

„market and government failures”

Bartik (2003), Matouschek, Robert-Nicoud (2005), Duranton (2011)

Motywacja kapitału do działań ukierunkowanych terytorialnie (*equity motivation*) do dążenia do redystrybucji miejsc pracy i dochodów w pierwszej kolejności. Wykorzystaniu tej prawidłowości w działaniach interwencyjnych podejmowanych musi towarzyszyć ostrożność i głęboka refleksja (Crane, Manville

„rent-seekers and dependency culture”

Kraybill, Kilkenny (2003), Barca (2009), Moretti (2012)

PROGRAM DLA ZREFORMOWANEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI

Podejście ukierunkowane terytorialnie w osiągnięciu celów i oczekiwań Unii Europejskiej

AN AGENDA FOR A REFORMED COHESION POLICY

A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations

F.Barca 2009

Bazując na wskazanych podstawach teoretycznych podstawowymi jego **operacyjnymi wyróżnikami** jest zogniskowanie działań:

- ✓ w ujęciu przestrzennym zmierzającym do rozpoznania i pełnego uwzględnienia **specyfiki poszczególnych terytoriów** definiowanych funkcjonalnie,
- ✓ na wsparcie rozwoju oddolnego „**bottom up**” przy jednoczesnym zanegowaniu prymatu interwencji „*top-down*” oraz tezy lansowanej przez Bank Światowy (Reshaping economic..., 2009), że „*państwo wie lepiej*” („*the exogenous State knows better*” (Barca, 2009, s. 26)) a interwencja nie musi ani zakładać, ani uwzględniać efektów przestrzennych,
- ✓ na interwencji dostosowanej do **szczegółowych kontekstów terytorialnych oraz powiązań przestrzennych między nimi**, uwzględniającej zebraną i usystematyzowaną wiedzę na temat preferencji mieszkańców, podmiotów lokalnych oraz ich otoczenia.

Geneza i podstawy teoretyczne *place-based policy*

PLACE BASED POLICY to długoterminowa strategia nakierowana na przezwyciężanie ciągłego niewykorzystania potencjału i zmniejszanie ciągłego wykluczenia społecznego w pewnych regionach poprzez zewnętrzne interwencje i wielopoziomowe zarządzanie. Promuje zaopatrzenie w zintegrowane towary i usługi dostosowane do kontekstu i zapoczątkowuje zmiany instytucjonalne.
(Barca, 2009, s. 5)

Istota paradygmatu *place based policy* polega na **dostosowaniu interwencji** do:

- szczegółowych **kontekstów terytorialnych** oraz **powiązań przestrzennych między nimi**
- zebranej i usystematyzowanej **wiedzy** na temat **preferencji mieszkańców i podmiotów lokalnych**

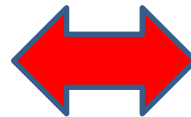
zapewniającej osiągnięcie **masy krytycznej**, która mogłaby wywrzeć **trwały wpływ na zmiany rozwojowe** na poziomie europejskim, regionalnym i lokalnym.

Konwergencja średniego PKB per capita nie jest celem tylko rezultatem polityki spójności !

Cele terytorialnej polityki rozwoju wg Fabrizio Barca (2009) jest tworzenie **zintegrowanych** i dostosowanych do danego miejsca **klastrów publicznych dóbr i usług** poprzez zbieranie i agregację danych dotyczących **miejscowych preferencji i wiedzy** za pośrednictwem **partycypacyjnych instytucji publicznych** oraz poprzez ustanowienie powiązań z innymi miejscami, realizowane przy wykorzystaniu systemu **wielopoziomowego zarządzania** (*multilevel governance*) spoza danego miejsca, gdzie granty uzależnione od **warunkowości** dotyczących zarówno celów, jak i instytucji są przekazywane z wyższych poziomów władzy na niższe.

Wzrost dochodu i rozwój
CEL: EFEKTYWNOŚĆ

Zmniejszenie nierówności
CEL: INKLUZJA SPOŁECZNA

innowacja
i zmiany klimatu

migracja i demografia

umiejętności
i starzenie się

Cele, priorytety kluczowe oraz filary reformy zarządzania polityki spójności zorientowanej terytorialnie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Barca (2009).

Falsyfikacja błędnych założeń dotychczasowej polityki spójności

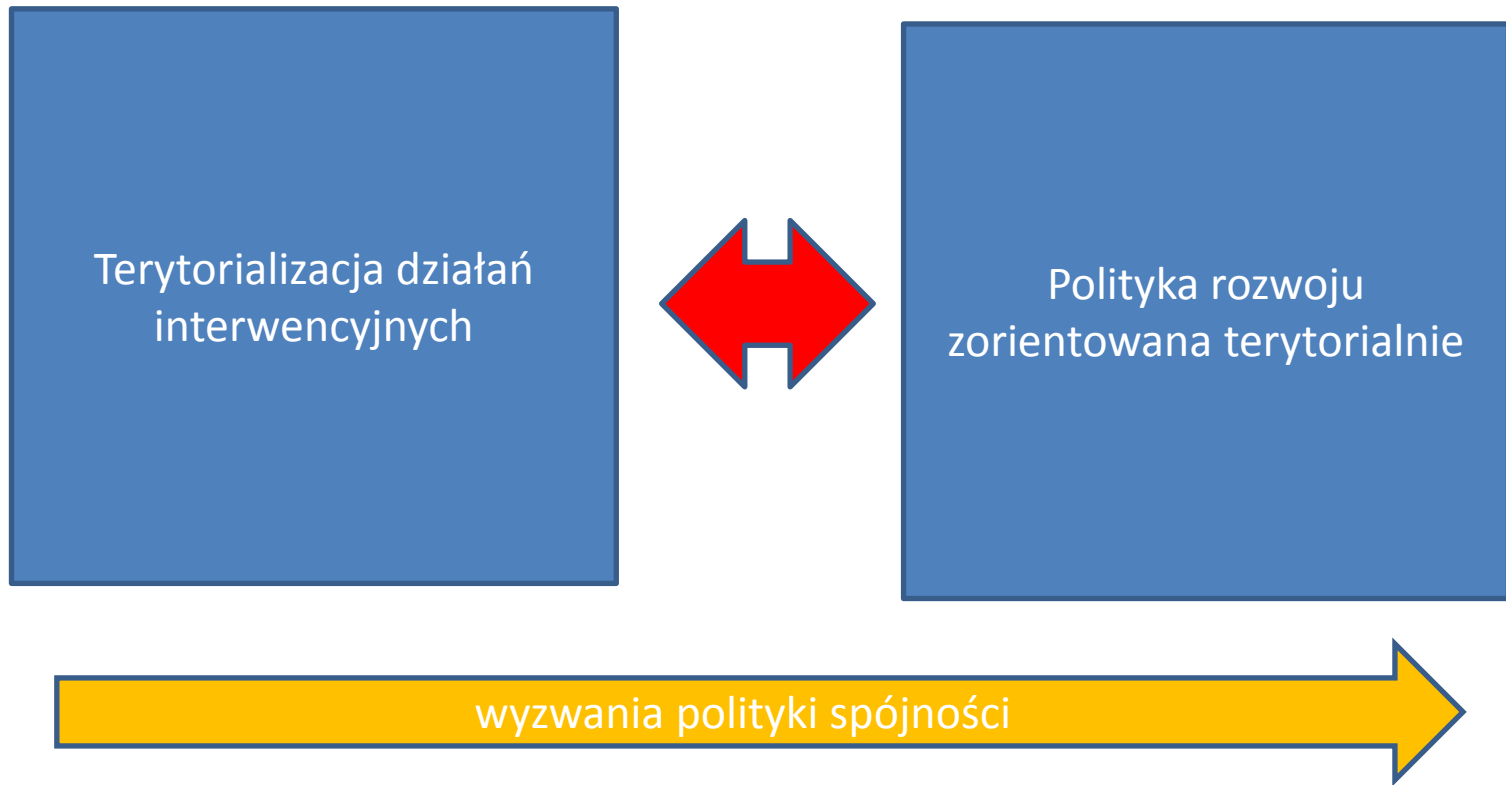
- ✓ o słuszności ograniczenia działań interwencji terytorialnej jedynie do **obszarów opóźnionych w rozwoju**,
- ✓ o słuszności podejmowania **łącznej zunifikowanej interwencji** efektywnościowej i społecznej,
- ✓ o nieuchronności **ograniczenia wolnego rynku** poprzez interwencje przestrzenne,
- ✓ o wpływie polityk zorientowanych terytorialnie jako **ograniczających mobilność**,
- ✓ o możliwości ograniczenia interwencji polityk terytorialnych do **przestrzennej redystrybucji zasobów**,
- ✓ o słuszności bazowania na ciągłym **kompromisie w dążeniu do osiągnięcia celów lokalnych i globalnych** w interwencji przestrzennej ukierunkowanej na poprawę efektywności,
- ✓ przyjmujące **konwergencję jako główny cel** podejmowanych działań interwencyjnych.

Praktyka działań polityki spójności a *place-based policy*

Wybrane instrumenty operacyjnej implementacji *place based-policy*

Źródło: Opracowanie własne.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Instytut Badań Strukturalnych

Schemat 4. Typologia OP/SI

Grupa 1 Warszawa		
Grupa 2 Bieguny wzrostu		
Grupa 3 Zaplecza metropolii i silne ośrodki ponadlokalne		
Grupa 4 Konurbacja śląska		
Grupa 5 Wyróżniające się ośrodki Mazowsza i Polski wschodniej	Grupa 7 Peryferie Polski centralnej i południowo-zachodniej	Grupa 8 Peryferie Polski północnej i północno-zachodniej
Grupa 6 Peryferie Polski wschodniej i południowo-wschodniej		

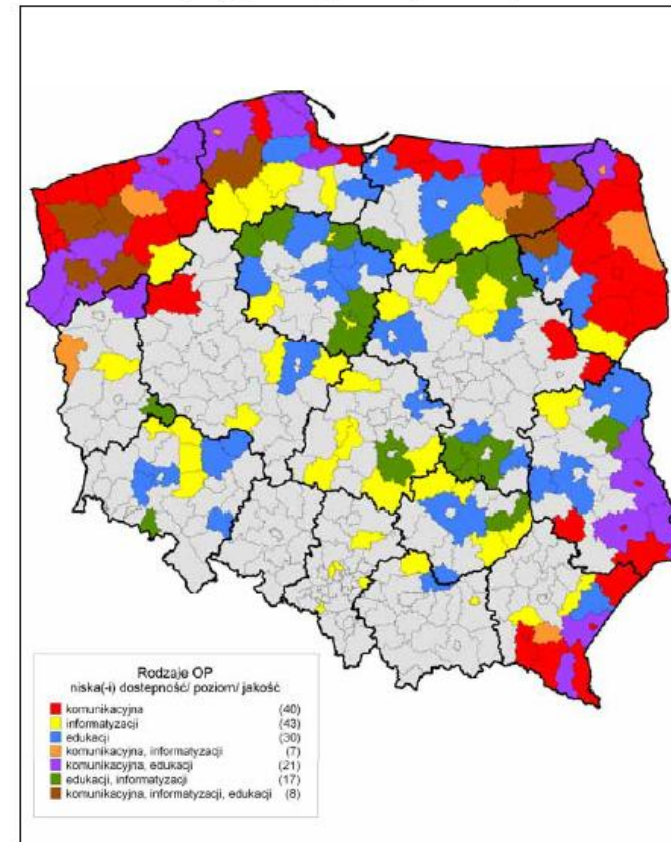
rozwój polaryzacyjny

rozwój dyfuzyjny

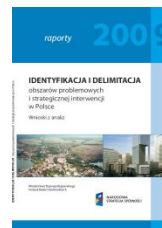
NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Mapa 5. Typy OP ze względu na ich wyzwania rozwojowe

Opracowanie własne: DRP MRR, lipiec 2009.

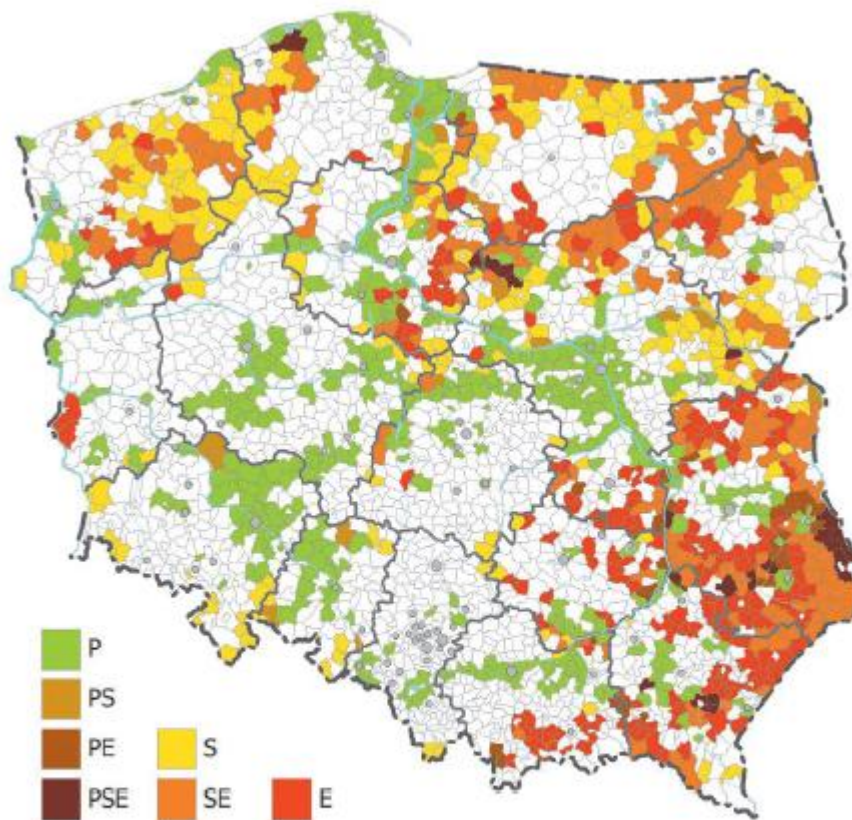
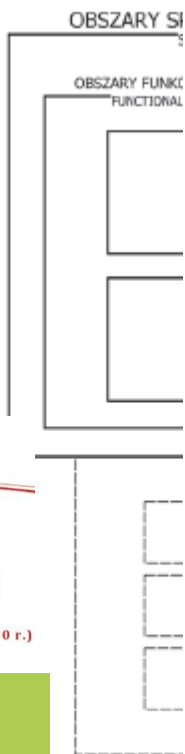
Źródło: Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych... (2009)

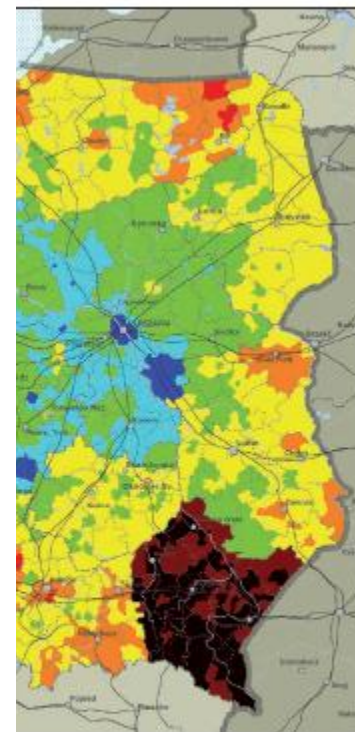

Obszary Strateg

Praktyka działań polityki spójności a *place-based policy*

Ryc. 7.7. Typy obszarów problemowych: P – przyrodnicze, S – społeczne, E – ekonomiczne
Fig. 7.7. Types of problem areas: P – natural, S – social, E – economic

... w różnych wyróżnionych dokumentach krajowych i wojewódzkich
... distinguished in the national and voivodship

STRATEGIA
NA RZECZ
ODPOWIEDZIALNEGO
ROZWOJU
do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

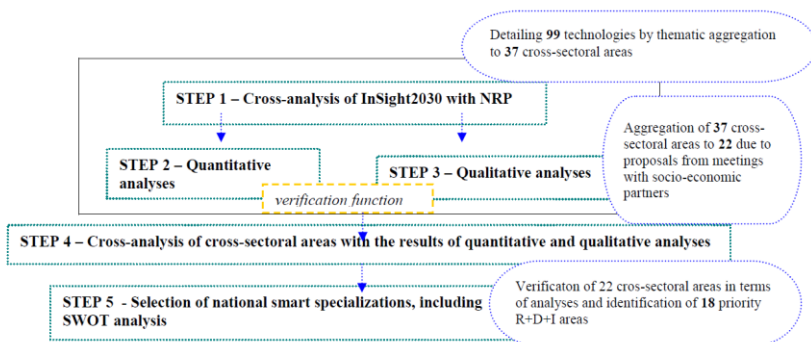

Ryc. 5.2. Model koncepcyjny S
Fig. 5.2. Concept model of Special

Źródło: Śleszyński, Bański, Degórski, Komornicki, 2017

Specjalizacje Inteligentne (SI)

SUSTAINABLE ENERGY

- High efficiency, low-emission and integrated energy production, storage, transmission and distribution systems
- Smart and energy efficient construction
- Environmentally friendly transport solutions

NATURAL RESOURCES AND WASTE MANAGEMENT

- Modern technologies for sourcing, processing and use of natural resources and production of substitutes thereof
- Minimising waste, including waste unfit for processing and use of waste for material and energy purposes (recycling and other recovery methods)
- Innovative technologies for processing and recovery of water and reducing its consumption

HEALTHY SOCIETY

- Medical engineering technologies, including medical biotechnologies
- Diagnosis and treatment of civilization diseases and personalized medicine
- Production of medicinal products

MINISTRY
OF
ECONOMY

AGRI-FOOD, FORESTRY-TIMBER AND ENVIRONMENTAL BIOECONOMY

- Innovative technologies, processes and products of the agri-food and forestry-timber industry
- Healthy food (high quality and organic production)
- Biotechnological processes and products of household chemistry and environmental engineering

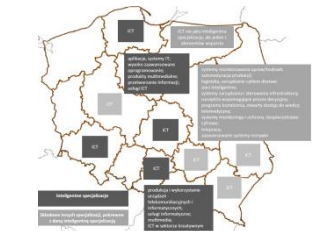
INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND INDUSTRIAL PROCESSES (HORIZONTAL APPROACH)

- Multifunctional materials and composites with advanced properties, including nano-processes and nano-products
- Sensors (including biosensors) and smart sensor networks
- Smart grids and geo-information technologies
- Electronic based on conducting polymers
- Automation and robotics of technological processes
- Optoelectronic systems and materials

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki

Specjalizacje Inteligentne (SI)

województwo	ICT	BIOECONOMY	FOOD SAFETY	MEDICAL AND HEALTH TOURISM	MECHANICAL, ELECTRICAL AND METAL INDUSTRY	ENERGY (INCLUDING RENEWABLES)	CHEMISTRY	CREATIVE INDUSTRY	BUSINESS SERVICES	CONSTRUCTION	MARITIME ACTIVITIES AND WATER TRANSPORT	QUALITY OF LIFE	WOOD AND FURNITURE INDUSTRY	MINING INDUSTRY	PCV PRODUCTION	TEXTILES AND DESIGN	AERONAUTICS AND ASTRONAUTICS	EAST GATE	OFF-SHORE TECHNOLOGY	WATER ECONOMICS	TOTAL	
dolnośląskie	X	X	X	X	X		X							X								7
kujawsko-pomorskie	X	X	X	X	X			X			X				X							8
lubelskie	X	X		X		X																4
lubuskie		X	X	X	X								X									7
łódzkie	X		X	X		X				X						X						6
małopolskie	X	X				X	X															4
mazowieckie	X		X						X			X										4
opolskie				X	X	X	X			X												5
podkarpackie	X											X					X					3
podlaskie		X																X				2
pomorskie	X	X		X		X	X	X			X								X			8
śląskie	X			X		X																3
świętokrzyskie			X	X	X					X												4
warmińsko-mazurskie			X										X								X	3
wielkopolskie	X	X	X		X		X	X														4
zachodniopomorskie		X		X	X				X		X											5
TOTAL	10	9	9	9	7	6	4	3	3	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	

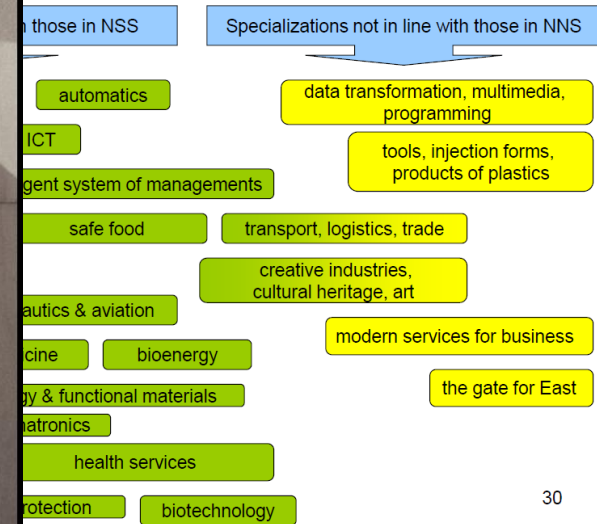
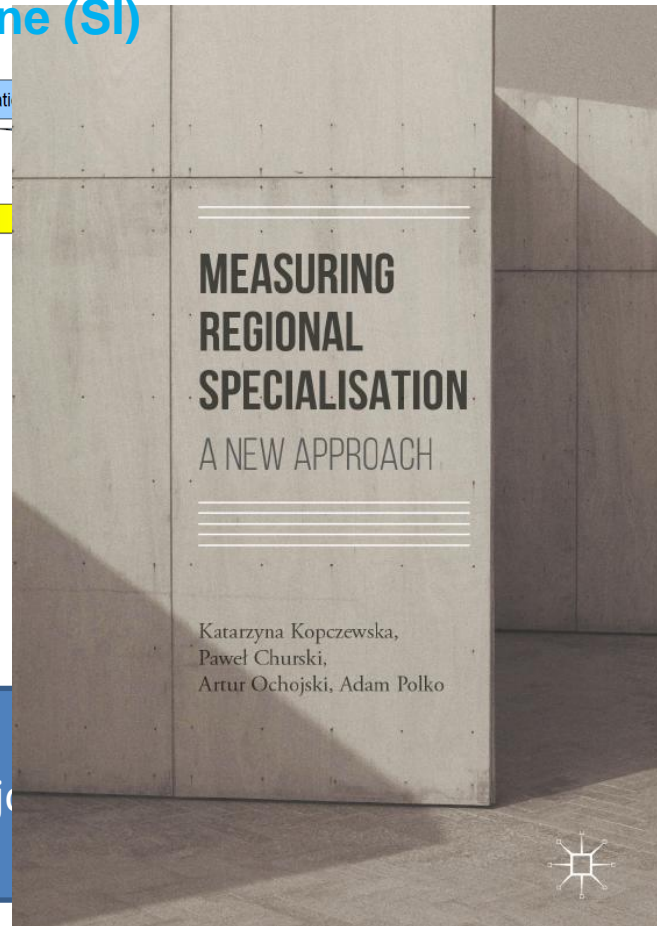
Źródło: Dziemianowicz, Szlachta, Peszat (2014) i opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Praktyka działań polityki spójności a *place-based policy*

Specjalizacje Inteligentne (SI)

Specjalizacja Krajowa

Specjalizacja Regionalna

Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)

Lp.	Województwo	Nazwy MOF*	Ludność obszarów funkcjonalnych	
			liczba	%**
1.	dolnośląskie	Wrocławski OM, OF Wałbrzycha, OF Jeleniej Góry	1394020	47,9
2.	kujawsko-pomorskie	Bydgosko-Toruński MOF	313885	15
3.	lubelskie	MOF Lublina	548525	25,4
4.	lubuskie	MOF dla miasta Gorzów Wielkopolski, MOF dla miasta Zielona Góra	119001	26,6
5.	łódzkie	Łódzki OM	1098222	43,7
6.	małopolskie	Metropolitalny OF Krakowa	1034051	30,8
7.	mazowieckie	Metropolitalny OF Warszawy	2699891	50,8
8.	opolskie	Opolski OF	337383	33,6
9.	podkarpackie	OF Rzeszowa	356231	16,7
10.	podlaskie	Białostocki OF	412741	34,5
11.	pomorskie	MOT – Obszar Metropolii Trójmiejskiej	1267288	55,2
12.	śląskie	Centralny OF (Metropolia Górnośląska), Północny OF (Aglomeracja Częstochowska), Południowy OF (Aglomeracja Bielska), Zachodni OF (Aglomeracja Rybnicka)	3093128	67,3
13.	świętokrzyskie	OF Kielce	332486	26,2
14.	warmińsko-mazurskie	Obszar Strategicznej Interwencji Aglomeracja Olsztyna, OSI Elk, OSI Elbląg	447589	30,9
15.	wielkopolskie	Metropolia Poznań, Kaliszko-Ostrowski OF	1372694	39,6
16.	zachodniopomorskie	Szczeciński OM, Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzki OF	986826	57,4

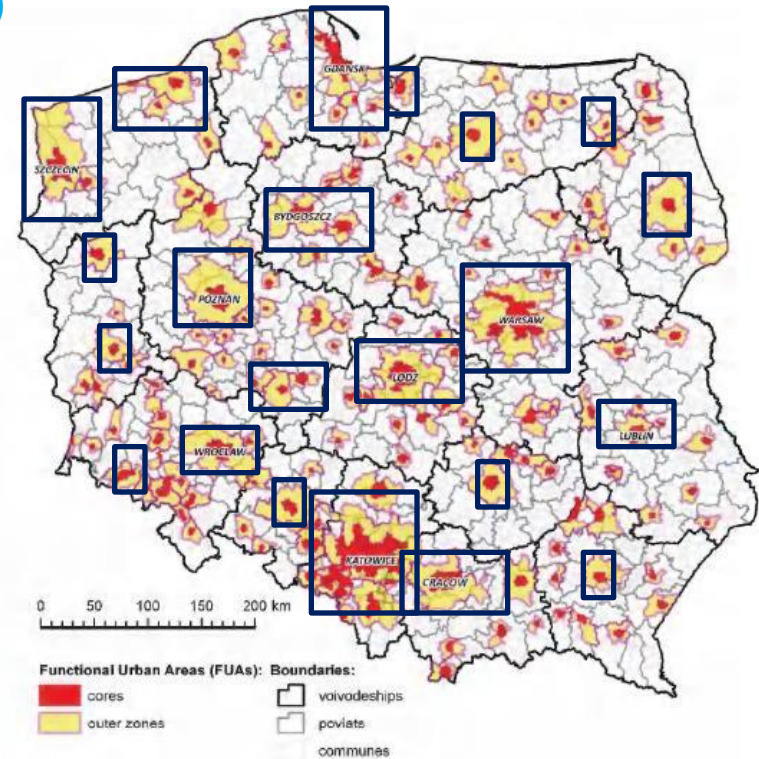

Figure 1. Functional Urban Areas in Poland

Source: after Korcelli et al. 2010:27

Źródło: Korcelli (2010); Szafranek (2015) i opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

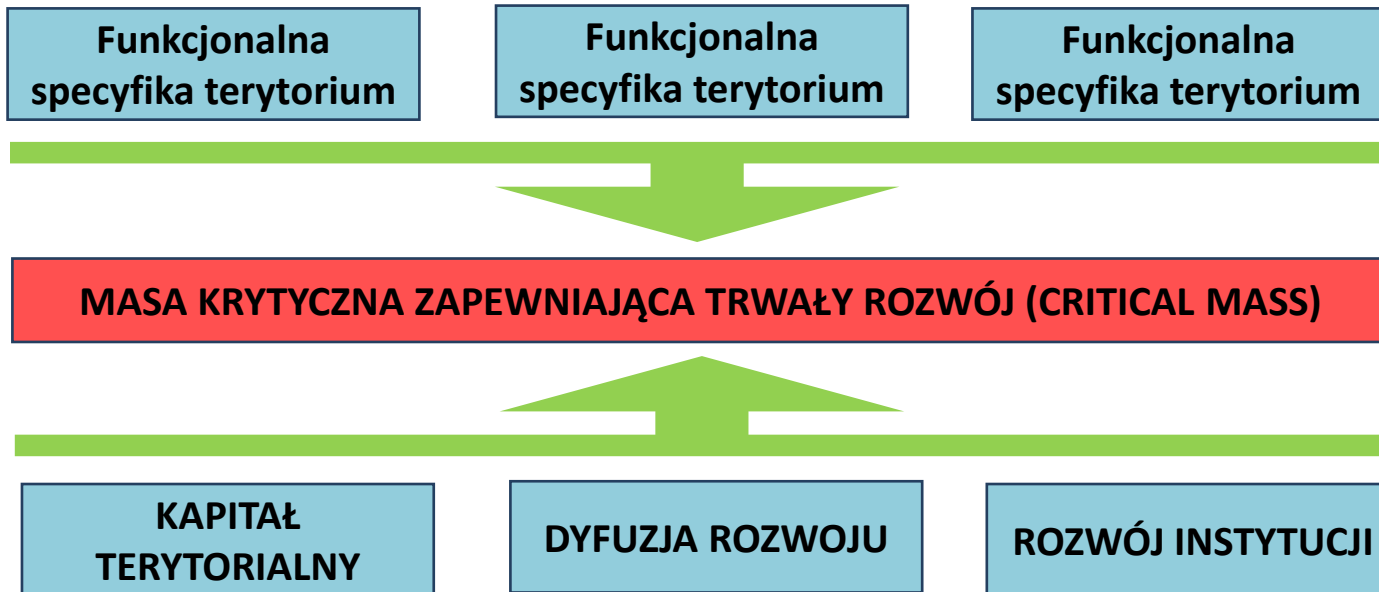

Inwestycje alternatywne a polityka spójności – wzmacnianie czynników rozwoju

SPECYFIKA INTERWENCJI PUBLICZNEJ PLACE-BASED POLICY

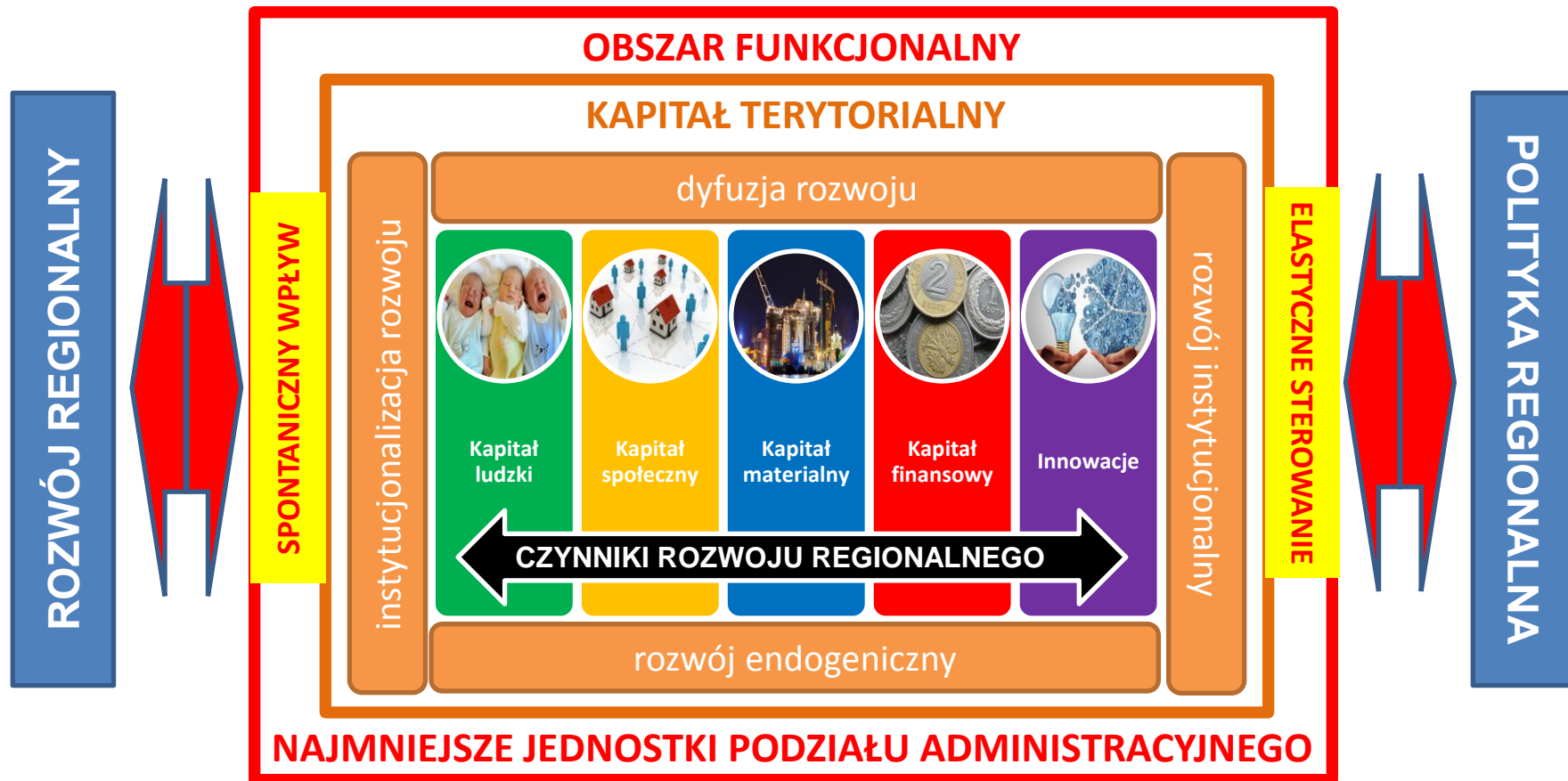

Czynniki rozwoju powinny stanowić jeden z podstawowych celów i instrumentów interwencji publicznej polityki rozwoju zorientowanej terytorialnie (*place-based policy*) zmierzającej poprzez **wzmocnienie sprzężeń zwrotnych** w **triadzie kapitał terytorialny - dyfuzja rozwoju - rozwój instytucji** do osiągnięcia **masy krytycznej** (*critical mass*) zapewniającej trwały rozwój terytorium

(Churski i inni, 2019)

NOWE PODEJŚCIE DO OPERACJONALIZACJI KONCEPCJI PLACE-BASED POLICY

(Churski i inni, 2019)

KAPITAŁ LUDZKI – ukierunkowanie interwencji

- ✓ poprawa **trendów ruchu naturalnego** (wielkość urodzeń) i **wędrownego** (napływ migracyjny) ludności (efekt synergii z kapitałem społecznym) zmniejszających stopień obciążenia demograficznego i wzmacniających kondycję demograficzną kapitału terytorialnego,
- ✓ poprawa **dostępu do usług osobistych** (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju, a zwłaszcza z kapitałem materialnym), a zwłaszcza edukacyjnych i zdrowotnych, w tym wyspecjalizowanych przy wykorzystaniu ICT zapewniającą wzrost jakości kapitału terytorialnego,
- ✓ poprawa **poziomu i warunków życia** (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju, a zwłaszcza z kapitałem materialnym) wpływających na ograniczenie odpływu migracyjnego wzmacniającą konkurencyjność kapitału terytorialnego,
- ✓ wzmocnienie lokalnych instytucji w przygotowaniu, wdrożeniu i konsekwentnej realizacji **programów opieki na dzieckiem oraz programów kształcenia** (efekt synergii z kapitałem społecznym), zapewniających dostęp do zróżnicowanej i najwyższej jakościowo oferty edukacyjnej,
- ✓ poprawa wyposażenia infrastrukturalnego oraz bazującej na nim **dostępności przestrzennej** (efekt synergii z kapitałem materialnym), zapewniających mobilność kapitału ludzkiego bez jego trwałego odpływu,
- ✓ wzmocnienie lokalnych instytucji w działaniach zmierzających do **uelastycznia lokalnego rynku pracy** poprzez maksymalizację wykorzystania własnych zasobów (kształcenie przez całe życie)(efekt synergii z kapitałem społecznym), a także otwarcie rynku na oddziaływanie zewnętrznej podaży pracy.

(Churski i inni , 2019)

KAPITAŁ SPOŁECZNY – ukierunkowanie interwencji

- ✓ uzupełnianie, wzmacnianie i rozbudzanie **kompetencji społecznych mieszkańców** (efekt synergii z kapitałem ludzkim) zapewniających spójność i komplementarność kapitału terytorialnego,
- ✓ tworzenie warunków dla **rozwoju instytucjonalnego** prowadzącego do wzrostu aktywności mieszkańców (efekt synergii z kapitałem ludzkim) zwłaszcza w zakresie wzmacniania kompetencji do współpracy wewnątrz (*bonding social capital*) i między (*bridging social capital*) grupami społecznymi,
- ✓ tworzenie i aktywizację istniejących **organizacji pozarządowych i stowarzyszeń**, wraz z ukierunkowaniem ich działań na potrzeby społeczności lokalnej (efekt synergii z kapitałem ludzkim), wzmacniające instytucjonalizację rozwoju,
- ✓ poprawa warunków funkcjonowania i stymulację **współpracy w ramach „poczwórnej helisy”** (*quadruple helix*) (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), sprzyjające wzmacnianiu komplementarności kapitału terytorialnego,
- ✓ **promowanie inkubacji i funkcjonowania przedsiębiorczości** przy wykorzystaniu takich instrumentów jak: start up’y, inkubatory, parki, klastry, zintegrowane usługi otoczenia biznesu (efekt synergii z czynnikiem innowacji), ulgi i preferencje podatkowe, sprzyjające dyfuzji jego efektów,
- ✓ **ograniczenie stopnia wykluczenia** poprzez aktywizację i włączenie społeczne w miejsce pomocy socjalnej (efekt synergii z kapitałem ludzkim), poprawiające jakość kapitału terytorialnego.

(Churski i inni , 2019)

KAPITAŁ MATERIALNY – ukierunkowanie interwencji

- ✓ poprawa **stanu środowiska przyrodniczego** (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju) zapewniającego wysoką konkurencyjność kapitału terytorialnego,
- ✓ poprawa stopnia **zrównoważenia eksploatacji lokalnych zasobów naturalnych** zapewniającego korzyści ekonomiczne bez negatywnych konsekwencji środowiskowych oraz społecznych (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), co gwarantuje wzmacnianie komplementarności kapitału terytorialnego,
- ✓ wdrożenie **audytu i systemowego wzmacniania infrastruktury technicznej** w stopniu adekwatnym do aktualnego i prognozowanego popytu (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), tworzącego warunki dla zwiększania zakresu i zasięgu dyfuzji rozwoju,
- ✓ wdrożenie **audytu i systemowe wzmacniania infrastruktury społecznej** w stopniu adekwatnym do aktualnego i prognozowanego popytu (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), tworzącego warunki dla polepszenia jakości instytucjonalizacji rozwoju,
- ✓ poszerzenie możliwości dla przedsiębiorstw do poprawy jakości kapitału materialnego poprzez **zwiększanie jakości środków trwałych** dzięki dostępowi do instrumentów finansowych (synergia z kapitałem finansowym), w tym instrumentów zwrotnych, prowadzące do poprawy konkurencyjności kapitału terytorialnego,
- ✓ wdrożenie systemu **programowania planów inwestycyjnych w zakresie kapitału materialnego** finansowanych ze środków publicznych opierającego się na obiektywnie rozpoznanych aktualnych i przyszłych potrzebach (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju).

(Churski i inni , 2019)

KAPITAŁ FINANSOWY – ukierunkowanie interwencji

- ✓ poprawa **warunków płacowych mieszkańców** poprzez poprawę dostępu do dobrze płatnych miejsc pracy wynikająca z wcześniej wskazanych działań interwencyjnych (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju) budujących jakość kapitału terytorialnego, zakres i zasięg dyfuzji rozwoju oraz jakość instytucji,
- ✓ stymulowanie wzrostu poziomu inwestycji prywatnych i publicznych poprawiających kondycję ekonomiczną przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie **zróżnicowanego instrumentarium narzędzi finansowych** o charakterze bezzwrotnym i zwrotnym bazująca na jakości instytucji i wpływająca na konkurencyjność kapitału terytorialnego (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju),
- ✓ stabilizacja sytuacji finansowej samorządu terytorialnego poprzez bilansowanie jego budżetu wykorzystujące **rosnące dochody własne uzyskiwane przez władze lokalne**, (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), co wzmacnia jakość kapitału terytorialnego oraz świadczy o dojrzałości instytucjonalizacji rozwoju,
- ✓ pełne **wykorzystanie dostępu do środków europejskiej polityki spójności** tworzące i wzmacniające wszystkie pozostałe czynniki rozwoju (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), odpowiadające aktualnym i przyszłym potrzebom,
- ✓ wzrost **wymiany międzynarodowej przedsiębiorstw bazujące na jakości instytucji**, skutkujące wzrostem dochodów przedsiębiorstw, mieszkańców oraz samorządu (efekt synergii z pozostałymi czynnikami rozwoju), umożliwiających poprzez efekty aglomeracji zwiększanie atrakcyjności kapitału terytorialnego i stymulowanie efektów rozwojowych.

(Churski i inni , 2019)

INNOWACJE – ukierunkowanie interwencji

- ✓ kształtowanie **środowiska dla innowacyjności ex-ante (możliwość kreacji) oraz innowacyjności ex-post (efekt kreacji)** w pełni wykorzystujące konteksty lokalnego kapitału terytorialnego (efekt synergii z kapitałem ludzkim i kapitałem społecznym),
- ✓ tworzenie warunków dla **rozwoju innowacji technologicznych** poprzez uzupełnienia braków w lokalnym kapitale materialnym (efekt synergii z tym czynnikiem rozwoju), budujących jakość kapitału terytorialnego,
- ✓ tworzenie warunków dla **rozwoju innowacji organizacyjnych** poprzez komplementarne wspieranie kapitału ludzkiego i kapitału społecznego, zwłaszcza w zakresie kompetencji osobowych i relacyjnych (efekt synergii z tymi czynnikami rozwoju), budujących jakość kapitału terytorialnego,
- ✓ wzmacnianie **powiązań zewnętrznych pozwalających na tworzenie kooperacyjnych efektów sieciowych** sprzyjających tworzeniu komplementarności lokalnego kapitału ludzkiego i kapitału społecznego (efekt synergii z tymi czynnikami rozwoju) przy wykorzystaniu prawidłowości dyfuzji rozwoju,
- ✓ kreowanie komplementarnej **oferty instytucji otoczenia biznesu**, a w uzasadnionych wypadkach zwiększanie ich liczby, tworzących środowisko funkcjonowania podmiotów gospodarczych wpływające na konkurencyjność kapitału terytorialnego,
- ✓ **rozwój sfery instytucjonalnej** opierający się na wykorzystaniu innowacji technologicznych i organizacyjnych, zapewniający poprawę sprawności funkcjonowania instytucji (efekt synergii z kapitałem ludzkim i kapitałem społecznym), a tym samym wzmacniający komplementarność kapitału terytorialnego.

(Churski i inni , 2019)

Wnioski i rekomendacje

- ✓ Interwencja w czynniki rozwoju może i powinna wzmocnić **warunki uruchamiające mechanizmy upowszechniania inwestycji alternatywnych**
- ✓ Inwestycje alternatywne **bazują na elementach wszystkich czynników rozwoju, wykazując wzajemne sprzężenia zwrotne**

INWESTYCJE ALTERNATYWNE

CZYNNIKI ROZWOJU

- ✓ **Znaczenie inwestycji alternatywnych dla procesów rozwojowych warunkowane jest charakterem kapitału terytorialnego danego obszaru i poziomem jego rozwoju społeczno-gospodarczego:**

Obszary aglomeracji rozwoju
WYSPY

- dywersyfikacja inwestycji
- wzmocnienie odporności
- wzrost aktywności gospodarczej
- rozwój rynku nieruchomości

Obszary dyfuzji rozwoju
ARCHIPELAGI

- kreowanie impulsów rozwoju
- dywersyfikacja bazy ekonomicznej
- rozwój przedsiębiorczości
- wzmocnianie rynku pracy

Wnioski i rekomendacje

- ✓ WYKORZYSTANIE NOWEGO PODEJŚCIA DO OPERACJONALIZACJI KONCEPCJI *PLACE-BASED POLICY*
- ✓ OD INTERWENCJI W POPRAWĘ STANU DO INTERWENCJI W POPRAWĘ PROCESÓW:

OD EKONOMII STANÓW DO EKONOMII PRZEPŁYWÓW

- ✓ KONCENTRACJA MERYTORYCZNA I PRZESTRZENNA NA PODSTAWIE OBIEKTYWNE IDENTYFIKOWANYCH I EWALUOWANYCH (*EVIDENCE-BASED POLICY*) POTENCJAŁÓW:

POSIADANYCH-UŚPIONYCH-UTRACONYCH

- ✓ MOŻLIWOŚĆ OSIĄGNIĘCIA LOKALNEGO SUKCESU NIE JEST OGRANICZONA DO „ARCHIPELAGÓW” POŁOŻONYCH W BEZPOŚREDNIM SĄSIEDZTWIE „WYSP”. CZYNNIKI SUKCESU WYNIKAJĄ M.IN. Z ROZSZERZANIA POZYTYWNEGO ODDZIAŁYWANIA MECHANIZMÓW SOLIDARNOŚCI TERYTORIALNEJ.

www.forsed.amu.edu.pl

chur@amu.edu.pl

Więcej na temat współczesnej redefinicji czynników rozwoju i ich operacjonalizacji w ramach polityki regionalnej:

PROJEKT FORSED

bako@amu.edu.pl

r.perdal@amu.edu.pl

prof. dr hab. Paweł Churski – kierownik projektu
dr Tomasz Herodowicz
dr Barbara Konecka-Szydłowska
dr Robert Perdał

herod@amu.edu.pl

FOR SED

Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionów mniej rozwiniętych

Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)

www.forsed.amu.edu.pl

Czynniki rozwoju a inwestycje alternatywne – wyzwania podejścia zorientowanego terytorialnie

**UNIwersytet im. Adama Mickiewicza
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej**

Zakład Analizy Regionalnej
ul. Bogumiła Krygowskiego 10
61-680 POZNAŃ
POLAND
<https://www.wgseqp.amu.edu.pl>

**FOR
SED**

Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionów mniej rozwiniętych

Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)

www.forsed.amu.edu.pl

Dziękuję za uwagę

Prof. dr hab. Paweł Churski
chur@amu.edu.pl

